

Rev. Marek CHMIELEWSKI, Teresa PASZKOWSKA,
Rev. Adam RYBICKI, Rev. Jarosław M. POPLAWSKI,
Stanisław T. ZARZYCKI SAC

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI KATEDR

PRACE DYPLOMOWE
OBRONIONE W INSTYTUCIE TEOLOGII DUCHOWOŚCI
WYDZIAŁU TEOLOGII KUL ORAZ INNE AKTYWNOŚCI W ROKU 2015

I. KATEDRA DUCHOWOŚCI SYSTEMATYCZNEJ I PRAKTYCZNEJ

1. Rozprawy doktorskie:

Promotor: Prof. dr hab. Teresa Paszkowska

Ks. Paweł WIATRAK, *Formacja duchowa osób niepełnosprawnych ruchowo. Studium na podstawie nauczania Kościoła po Soborze Watykańskim II*, Lublin 2015, ss. 283.

Rozprawa została sfinalizowana na seminarium z formacji duchowej. Temat badań eksponuje zagadnienie formacji duchowej w odniesieniu do osób niepełnosprawnych, z uwzględnieniem zwłaszcza niepełnosprawności ruchowej.

I. Podstawowy walor rozprawy stanowi podjęcie problemu, który ma charakter zarówno teologiczny, jak też społeczno-antropologiczny. Autor podjął refleksję nad tajemnicą cierpienia, które jest doświadczeniem ogólnoludzkim, ukazał możliwość przezwyciężenia go poprzez miłość, zaprezentował podstawowe dane dotyczące statystyk społecznych w zakresie niepełnosprawności ruchowej oraz programy krajowe i europejskie podejmujące kwestie związane z ich egzystencją, zatrudnieniem, terapią. Wykazał potrzebę podjęcia w stosunku do tej grupy osób formacji duchowej, pojętej w sposób złożony i realizowanej wielopodmiotowo. Omówił też trudności i możliwości formacyjne w ich sytuacji. Zarysował wizję pracy w tym względzie formułując postulaty adekwatne do różnych osób i kontekstów formacyjnych.

II. Materiał, na którym opiera się ta złożona refleksja, ma charakter interdyscyplinarnej. W rozprawie zostały uwzględnione zarówno dokumenty Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, literatura teologiczna – zwłaszcza podejmująca temat formacji duchowej, cierpienia i niepełnosprawności – jak też wybrane opracowania medyczne i psychologiczne dostarczające fachowej wiedzy o kategoriach niepełnosprawności, rodzajach terapii, zależnościach pomiędzy stanem niesprawności a stanami psychicznymi itd. Uzyskane w ten sposób dane Autor aplikuje do kontekstu duchowościowego i formacyjnego.

III. Język rozprawy jest poprawny, choć styl wypowiedzi bywa zróżnicowany ze względu na długotrwałość opracowywania zagadnienia, uwarunkowany także niepełnosprawnością ruchową Autora. Wypowiedzi są czytelne, zawierają wiele przytoczeń z literatury różnego typu: teologiczna, psychologiczna, socjologiczna, medyczna, także pastoralno-popularyzująca. Autor potrafi formułować logiczne i uzasadnione wnioski. Wydaje się, że konkluzje tu sformułowane będą praktycznie przydatne dla teologów duchowości, duszpasterzy (w tym kapelanów) oraz samych osób niepełnosprawnych ruchowo. Do zrealizowania projektu badawczego, na poszczególnych etapach, niezbędne było podjęcie takich czynności, jak: doprecyzowanie pojęć (w ich uwarunkowaniach interdyscyplinarnych), zebranie i przedstawienie aktualnych danych statystycznych i prawno-społecznych dotyczących niepełnosprawności ruchowej, aby osiągnąć główny cel badań, czyli nakreślić praktyczną wizję formacji duchowej wobec osób niepełnosprawnych ruchowo.

IV. Na strukturę opracowania – poza wykazem skrótów, wstępem (s. 4-17), zakończeniem (s. 255-259), zestawem bibliografii (s. 260-278) i aneksem (s. 279-283) – złożyły się cztery rozdziały. Pierwszy ukazuje *tajemnicę cierpienia w aspekcie antropologiczno-teologicznym* (s. 18-80); drugi omawia *potrzebę formacji duchowej osób niepełnosprawnych ruchowo* (s. 81-132). W trzecim rozdziale przedstawiono *trudności w formacji duchowej osób niepełnosprawnych ruchowo* (s. 133-182); zaś w czwartym – zaprezentowano zagadnienie *wielopodmiotowego towarzyszenia duchowego osobom niepełnosprawnym ruchowo* (s. 183-254). Aneks zawiera kalendarium świąt związanych z niepełnosprawnością; informacje o Katolickim Stowarzyszeniu Przyjaciół Niepełnosprawnych Ruchowo „Cyrenejczyk”; prezentację dwu postaci błogosławionych niepełnosprawnych: bł. Herman (1013-1054), bł. Aleksandra Maria da Costa (1904-1955).

V. Recenzenci:

- ks. prof. dr hab. Wojciech Zyzak, UPJPII, Kraków
- ks. dr hab. Adam Rybicki, prof. KUL

Wiesław STRZELECKI OCarm, *Problem życia mistycznego Cecylii Działyńskiej (1836-1899)*, Lublin 2015, ss. 231+XXXVIII (aneks)

Rozprawa została przygotowana na seminarium z formacji duchowej. Jej przedmiot stanowi polski *casus* mistyki kobiecej, który przed stu laty wywołał ożywioną dyskusję, a dotyczy Cecylii Działyńskiej.

I. Podstawowy walor rozprawy stanowi podjęcie problemu, który ma charakter zarówno teologiczny, jak też społeczno-antropologiczny. Autor podjął refleksję nad doświadczeniem duchowym kobiety pochodzącej z możnego i znanego rodu. Pochodzenie, wychowanie, relacje towarzyskie i sytuacja choroby znacząco wpłynęły na osobowość Cecylii Działyńskiej. Głęboka pobożność wyniesiona z domu rodzinnego (zwłaszcza wpływ matki i siostry Jadwigi Zamojskiej – kandydatki na ołtarze – oraz jej męża) łączy się w tym przypadku z autentyczną erudycją, znajomością języków i literatury mistycznej. „Problem” analizowany w toku badań dotyczy bezpośrednio polemiki podjętej nad opisem doznań mistycznych Działyńskiej. Opublikowane – bez jej własnej inicjatywy, ale za sprawą spowiednika – zapiski autobiograficzne, wznieciły spór o autentyczność doznań mistycznych. W związku z pozytywnymi wypowiedziami w tej kwestii prof. Karola Górskiego – autorytetu w zakresie dziejów mistyki w Polsce – sugerującymi podjęcie badań nad tą postacią, Autor rozprawy zdecydował się na nowo przyrzeć problemowi i dokonać ponownej oceny treści zapisków, jak też argumentacji użytej przez obie strony wzniesionej w latach 1889-1891 polemiki. Rozwój myśli teologicznej w zakresie mistyki oraz stanowisko Magisterium Ecclesiae, przychylniejsze obecnie wobec tzw. mistyki kobiecej, stanowią dogodny kontekst dla przebadania sprawy C. Działyńskiej na nowo.

II. Materiał źródłowy dla refleksji prezentowanej w dysertacji stanowi – wydany w Poznaniu (2011) przez UAM, w serii „Pisarze ascetyczno-mistyczni Polski” tom 4 – reprint *Kartek z życia modlitwy* Cecylii Działyńskiej. Tom zawiera kilka pism Działyńskiej, wcześniej publikowanych także rozdzielnie, a w edycji z 1889 roku obejmujących także teksty Mikołaja Mościckiego (*O kontemplacji; O modlitwie afektami palającej*). Poza tym istnieją w Bibliotece Kórnickiej zbiory listów Cecylii i jej zapiski dotyczące powstania listopadowego oraz tekst publikowany w „Kurierze Poznańskim” (24 XI 1892) pt. *Jak grać Chopina*.

Nowa edycja *Kartek z życia modlitwy* obejmuje teksty polemiczne o Celestyna Adamskiego, pozwalające na przeanalizowanie jego stanowiska i logiki argumentowania.

Kolejne źródło dla badań stanowi tom wydany przez ks. Antoniego Brzezińskiego zatytułowany *Kartki z życia modlitwy. Odprawa na ich krytykę*, Tarnów 1889. Prezentuje ono zestaw argumentów ze strony dwu przebiterów diecezjalnych, opowiadających się za autentycznością doznań mistycznych Cecylii Działyńskiej i broniących jej dobrego imienia przez odparcie głównych zarzutów o Adamskiego.

Niezbędna dla rozstrzygnięcia „problemu” była też klasyczna literatura z zakresu mistyki, zarówno dawna, jak współczesna. Autor zapoznał się z wystarczającą ilością takich opracowań, na co wskazują przypisy i zestaw bibliograficzny.

III. Wiesław Strzelecki OCarm posługuje się poprawnym i zrozumiałym językiem w prezentowaniu swoich analiz. W rozstrzygnięciach zachowuje stosowny dystans

i wyważenie, unikając przesady oraz formułowania wniosków tam, gdzie ich eksplicja nie jest możliwa.

Do zrealizowania projektu badawczego, na poszczególnych etapach, niezbędne było podjęcie takich czynności, jak: 1) analiza tekstów autobiograficznych Działyńskiej pisanych językiem dziewiętnastowiecznym, z irytującą współczesnego czytelnika gramatyką i ortografią; 2) porządkowanie chronologiczne zapisów dla ukazania przebiegu doświadczeń mistycznych w ich dynamice charakterystycznej dla tej Autorki; 3) precyzowanie pojęć; 4) odniesienie do obecnej wiedzy psychologicznej, religioznawczej oraz teologicznej dotyczącej przeżyć mistycznych od strony fenomenu oraz ich istoty; 5) zestawienie kryteriów umożliwiających dokonanie oceny doznań Cecylii Działyńskiej.

IV. Strukturę opracowania – poza wstępem (s. 4-10), zakończeniem (s. 218-222), zestawem bibliografii (s. 223-231) i aneksem (s. I-XXXVIII) – tworzą cztery rozdziały. Pierwszy ukazuje *źródła inspiracji duchowych Cecylii Działyńskiej* (s. 11-50); drugi stanowi próbę *periodyzacji życia mistycznego Działyńskiej w świetle „Kartek z życia modlitwy”* (s. 51-96). W trzecim rozdziale zreferowano *spór o doświadczenie mistyczne autorki „Kartek z życia modlitwy”* (s. 97-166). Czwarty rozdział, na bazie poprzednich i w powiązaniu z danymi z zakresu psychologii, podejmuje próbę wyjaśnienia podjętej kwestii; nosi on tytuł: *Doświadczenie mistyczne Cecylii Działyńskiej – próba rozstrzygnięcia problemu* (s. 167-217).

Aneks może posłużyć temu czytelnikowi rozprawy, który nie zna *Kartek z życia modlitwy*, do zrozumienia kontekstu polemiki przebiegającej u schyłku XIX wieku. Zawiera stronę tytułową „Przeglądu Kościelnego”, w którym opublikowano tekst wzniecający spór o mistyczne doznania Działyńskiej; tekst o. Celestyna Adamskiego dla odślonienia dosadności jego sformułowań i sądów; stronę tytułową dzieła J. Görresa i zawartość poszczególnych tomów dla wykazania subiektywności odniesień o. Adamskiego do tego autora i nieadekwatnych wnioskowań.

V. Recenzenci:

- o. prof. dr hab. Jerzy Wiesław Gogoła OCD, UPJPII, Kraków
- ks. dr hab. Marek Chmielewski, prof. KUL

2. Inne formy aktywności:

A. Ważniejsze formy aktywności naukowej ks. Marka Chmielewskiego

25 I 2015 – przewodniczenie posiedzeniu Rady Naukowej *Encyklopedii duchowości katolickiej* w Karmelińskim Instytucie Duchowości w Krakowie, w którym uczestniczyli pozostali pracownicy Instytutu Teologii Duchowości KUL.

12-13 II 2015 – udział w posiedzeniu Zespołu Ekspertów HS1 Narodowego Centrum Nauki w Krakowie i przewodniczenie obradom.

9 III 2015 – udział w charakterze recenzenta w przewodzie doktorskim ks. Bogusława Nagela na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. Rozprawa na temat: *Doświadczenie nocy ciemnej w życiu duchowym Służebnicy Bożej Rozalii Celakówny*, została napisana pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Jana Machniaka.

15 IV 2015 – udział w kolejnym posiedzeniu Zespołu Ekspertów HSI Narodowego Centrum Nauki w Krakowie i przewodniczenie obradom.

17-18 IV 2015 – udział w posiedzeniu Zarządu Polskiego Towarzystwa Mariologicznego, które odbyło się w Niepokalanowie.

23 IV 2015 – referat nt. *Pierwszeństwo formacji dla ciągłej odnowy duchowej i apostołskiej* podczas IV Ogólnopolskiego Sympozjum Konferencji Przełożonych Wyższych Instytutów Życia Konsekrowanego nt. „W jedności uobecniać Chrystusa w świecie”, zorganizowanego na KUL z okazji Roku Życia Konsekrowanego.

2 V 2015 – odczyt nt. *Maryja Matka wzorem naszego powołania* podczas Zjazdu Studyjnego Instytutu Świeckiego Chrystusa Króla w Kodniu nad Bugiem.

30 V 2015 – wykład w Wyższym Seminarium Duchownym w Kaliszu nt. *Eucharystia w życiu św. Teresy od Jezusa* w ramach obchodów Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego.

5 VI 2015 – wykład pt. *Maryja wzorem realizacji konsekrowanego dziewictwa i wdowieństwa w Kościele* podczas Międzynarodowego Sympozjum Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego nt. „Być miłością w sercu Kościoła”, zorganizowanego na Jasnej Górze.

6 VI 2015 – odczyt nt. *Symbolika małżeńska w mistyce św. Teresy z Avila* w ramach sympozjum zorganizowanego w Kotuszowie (diecezja sandomierska) przez Bractwo św. Jakuba Apostoła na temat: „Duchowa Droga Świętego Jakuba. Rodzina Polska w Europie”.

17 VI 2015 – reprezentowanie Wydziału Teologii podczas obchodów 25-lecia Wyższego Seminarium Duchownego w Grodnie na Białorusi.

19-20 VI 2015 – przewodniczenie obradom podczas dorocznego Zjazdu Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości w Zaniemyślu (archidiecezja poznańska).

30 VI 2015 – udział w charakterze recenzenta i członka komisji dwóch przewodów doktorskich na Fakultecie Teologicznym Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie (Litwa). Ks. Simas Maksvytis napisał rozprawę pt. *Švenčiausiosios mergelės marijos apsireiškimu šiluvoje fenomeno vaidmuo tikinèiøjø evangelizacijai* (*The role of the phenomenon of the blessed Virgin Mary's apparition in Šiluva in the evangelisation of the faithful*) pod kierunkiem ks. prof. Vytautas Steponasa Vaièiunasa, zaś ks. Arvydas Kasèiukaitis przedstawił rozprawę pt. *Dievo kaip tėvo ávaizdis Senajame Testamente, hellenistinėje, Žydø literatūroje ir autentiškuose Pauliaus laiškuose* (*The image of God as Father in the Old Testament, hellenistic, jewish literature and undisputed Pauline letters*), napisaną pod kierunkiem ks. prof. Ugo Vanniego z Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego.

9-11 IX 2015 – udział w obradach sympozjum naukowego Polskiego Towarzystwa Mariologicznego nt. „Razem z Maryją dziękujemy za dar Chrztu Świętego”, zorganizowanego w Wieleniu (archidiecezja poznańska) oraz przewodniczenie dyskusji panelowej, zamykającej sympozjum.

21 IX 2015 – udział w charakterze recenzenta w przewodzie doktorskim Wiesława Strzeleckiego OCarm na KUL. Rozprawa na temat: *Problem życia mistycznego Cecylii Działyńskiej (1836-1899)*, została napisana pod kierunkiem s. prof. dr hab. Teresy Paszkowskiej.

22 IX 2015 – wykład nt. *Historia i teologia rekolekcji oraz dni skupienia. Zarys problematyki* podczas Krajowej Sesji Ojców Duchownych, zorganizowanej w Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Częstochowskiej.

2 X 2015 – udział w inauguracji roku akademickiego w Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Kijowsko-Żytomierskiej w Worcelu (Ukraina) oraz wykład inauguracyjny pt. *Posługa kierownictwa duchowego wobec małżonków*.

10 X 2015 – udział w Ogólnopolskim Sympozjum na temat Ruchów Intronizacyjnych, zorganizowanym na Jasnej Górze oraz przewodniczenie dyskusji panelowej.

19 X 2015 – wykład pt. *Zjawiska nadzwyczajne a mistyka terezańska* podczas Międzynarodowego Sympozjum nt. „Jesteś drogocennym diamentem w oczach Boga” z okazji 500-lecia urodzin św. Teresy z Avila, zorganizowanego na KUL.

26 XI 2015 – nagranie dwudziestominutowej rozmowy na temat uroczystości Wszystkich Świętych dla Telewizji Polskiej Oddział Lublin.

17 XI 2015 – referat pt. *Konsekracja kapłańska* podczas Sympozjum Unii Apostolskiej Kleru na Jasnej Górze nt. „Diecezjalność”.

18-19 XI 2015 – udział w posiedzeniu Zarządu Polskiego Towarzystwa Mariologicznego na Jasnej Górze.

3-4 XII 2015 – referat pt. *Maryja – Matka Miłosierdzia* podczas XL Dni Duchowości na KUL nt. „Święty Mikołaj Biskup w duchowości i kulturze Europy”.

7 XII 2015 – udział w charakterze recenzenta w przewodzie doktorskim p. Andrzeja Rzesosia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Rozprawa na temat: *Droga do męczeństwa. Studium doświadczenia duchowego błogosławionej Natalii Tułasiewicz*, została napisana pod kierunkiem ks. dr. hab. Jacka Hadrysia, prof. UAM.

10-11 XII 2015 – w ramach obchodów w Ćmielowie i Sandomierzu kolejnej rocznicy śmierci Sługi Bożego ks. Wincentego Granata wykład nt. *Sługa Boży ks. Wincenty Granat – teolog Bożego Miłosierdzia*.

Ponadto ks. M. Chmielewski:

– od 2003 roku w Radio Maryja i TV Trwam prowadzi cykl czwartkowych audycji pt. „Duc in altum” (675 odcinków). Treść 570 odcinków (do końca Roku Wiary) została opublikowana w dziele pt. *Wielka księga duchowości katolickiej* (Wydawnictwo AA, Kraków 2015, ss. 1264);

– publikuje felietony z cyklu „ABC duchowości” w miesięczniku „Egzorcysta”;

– publikuje felietony z cyklu „Leksykon miłosierdzia” w kwartalniku „Apostoł Miłosierdzia Bożego”;

– razem z ks. prof. Januszem Królikowskim z Tarnowa wydał książkę pt. *Duchowość uczynków miłosierdzia. Materiały duszpasterskie na Jubileuszowy Rok Miłosierdzia (8 XII 2015 – 20 XI 2016)* (Ostra Brama, Skarżysko-Kamienna 2015, ss. 193).

II. KATEDRA HISTORII DUCHOWOŚCI

1. Rozprawy doktorskie:

Promotor ks. dr hab. Jarosław M. Popławski, prof. KUL

S. mgr lic. Aleksandra Zofia LEKI, *Formacja do odpowiedzialności. Studium teologicznoduchowościowe*, Lublin 2015, ss. 205.

Autorka rozprawy, jak na to wskazuje temat dysertacji, zajęła się niezmiernie ważnym, potrzebnym i aktualnym zagadnieniem w teologii duchowości, a mianowicie formacją do odpowiedzialności. W celu realizacji. zarysowanego we wstępie, problemu badawczego niezbędne było odwołanie się nie tylko do literatury ściśle teologicznej, w tym zwłaszcza dokumentów Kościoła, ale również do wielu znaczących dokonań z zakresu filozofii, psychologii, socjologii, a także nauk prawnych. Już to pozwala zauważyć, iż praca s. Lekiej, mimo iż zrealizowana została zgodnie z założeniami i wymogami specyficznymi dla teologii duchowości, ma także charakter interdyscyplinarny.

Całość omawianego zagadnienia podzielono na cztery zasadnicze części (rozdziały). I tak, w rozdziale pierwszym (w pewnym względzie mającym charakter wprowadzający w całość omawianego zagadnienia) sprecyzowano „pojęcie odpowiedzialności”, wskazując na „podstawy i uwarunkowania”, które odnoszą się do wspomnianego problemu, by wreszcie ukazać „rodzaje odpowiedzialności”.

Z kolei druga część dysertacji w swym założeniu metodologicznym odwołuje się do kwestii „sytuacji kryzysowych”, z którymi odpowiedzialność jest konfrontowana. Siostra Aleksandra analizuje m.in. różnorodne przyczyny sytuacji kryzysowych, pojawiające się symptomy kryzysu, jak i możliwości jego przezwyciężania.

Trzecia i czwarta część dysertacji odwołuje się już wprost do istoty formacji do odpowiedzialności. I tak, w rozdziale trzecim Autorka, podejmując problem „formacji do odpowiedzialności”, wskazuje na jego zakres (przedmiot, jak i podmiot formacji), jak i niezbędne środki, które w formacji są konieczne i pomocne zarazem (m.in. modlitwa, życie sakramentalne, właściwe relacje międzypersonalne, świadectwo i autorytet).

Natomiast ostatni rozdział rozprawy odwołuje się do „owoców dojrzałej formacji do odpowiedzialności”. W tym miejscu swoich rozważań i analiz siostra Lekiej wskazała zarówno na dwa zasadnicze aspekty dotyczące odpowiedzialności, a mianowicie „przestrzeń wewnętrzną” (poczucie odpowiedzialności), jak i „zewnętrzną przestrzeń”, która ujawnia się w postawie osoby (odpowiedzialność za siebie i za innych, odpowiedzialność za świat, odpowiedzialność za przeszłość i za przyszłość).

Dokonania siostry Aleksandry są ważnym studium z zakresu teologii duchowości, a z uwagi na wspomnianą interdyscyplinarność mogą być także cennym przyczynkiem do dalszych badań w zakresie formacji do odpowiedzialności.

Mgr lic. Marcin GONTARZ SAC, *Dynamika formacji w Zjednoczeniu Apostolstwa Katolickiego*, Lublin 2015, ss. 205.

Dysertacja ks. Marcina Gontarza stanowi zatem próbę ukazania złożonego, a przy tym niezmiernie ważnego i potrzebnego procesu formacji członków Zjednoczenia Apostolstwa Katolickiego. Opracowanie to jest pierwszym tego rodzaju studium, które w tak szerokim stopniu traktuje wspomniane zagadnienie. Autor zmuszony był sięgnąć do bogatych źródeł, w dużym stopniu włoskojęzycznych, co wymagało od niego nie tylko dobrej znajomości tego języka, ale i umiejętności pracowania z archiwaliami. Dopełnieniem bazy źródłowej były dostępne (choć zdecydowanie w mniejszym zakresie) tłumaczenia dzieł Pallottiego na język polski.

Całość rozprawy zawarta jest w czterech rozdziałach. I tak, pierwszy z nich omawia duchowość św. Wincentego Pallottiego i wpływ tejże na „kształtowanie się dzieła Zjednoczenia”. Autor skupił się w tym miejscu na nakreśleniu sytuacji Kościoła w czasach życia i posługi św. Wincentego, wskazując także na „duchową drogę” Pallottiego oraz urzeczywistnianie się idei powołania do życia Zjednoczenia Apostolstwa Katolickiego.

Rozdział drugi zgodnie z tytułem – „Teologiczne podstawy dzieła Zjednoczenia” – wskazuje na „nieskończoną miłość i miłosierdzie Boga”, które obok Osoby Jezusa Chrystusa, nazywanego przez Pallottiego „Apostolem Ojca Przedwiecznego” stanowią fundament Zjednoczenia. Swoistego rodzaju „dopełnieniem” tego fundamentu jest Maryja, czczona w Zjednoczeniu jako „Królowa Apostołów”.

„Fundamentalne elementy formacji w Zjednoczeniu”, to tytuł trzeciego rozdziału. Autor akcentuje w nim m.in. potrzebę formacji do „powszechnego apostołstwa”; posiada ona m.in. wyraźny charakter maryjny. Kluczem zaś jest miłość, która powinna także inspirować do wszelkiego rodzaju apostołskiego działania.

Dopełnieniem podjętych przez ks. Gontarza rozważań jest ostatnia część dysertacji, w której ukazał on istotę „dynamiki formacji” w Zjednoczeniu. W rozdziale tym Autor wskazuje tak na istotę samej formacji, jak i podkreśla rolę w tym procesie „formatorów”, którzy sami podlegają formacji i powołani są do tego, by formować innych.

Wydaje się, iż omawianą dysertację przyjąć należy z zadowoleniem. Ks. Gontarz, sam przynależąc do Zjednoczenia Apostolstwa Katolickiego, podjął się opracowania, które do tej pory w literaturze polskiej traktowane było nieco „wybiórczo”. Rozprawa jest zatem próbą pierwszego tego rodzaju całościowego opracowania ukazującego tak samą potrzebę formacji, jak i poszczególne jej etapy, zgodnie z założeniami św. Wincentego Pallottiego. Dzisiaj można powiedzieć, iż wskazania św. Wincentego są spójne z tym, co zwłaszcza w ostatnim czasie (począwszy od Soboru Watykańskiego II) daje nam poprzez liczne dokumenty nauczanie Kościoła. Zatem dysertacja posiada nie tylko wymiar historyczny, ale poprzez odwoływanie się do współczesnej nauki Kościoła, dostrzec w niej można aktualizację tego wszystkiego, co w pozostawionym dziele zawarł św. Wincenty Pallotti.

Z całą pewnością naukowy trud ks. Gontarza może stać się przyczynkiem do dalszych poszukiwań i analiz.

Ks. mgr lic. Krzysztof SIBIGA, *Cnoty teologalne jako fundament chrześcijańskiego życia duchowego w nauczaniu Benedykta XVI*, Lublin 2015, ss. 234.

Ks. Krzysztof Sibiga w przywołanej wyżej rozprawie, odwołując się do niezmiernego bogactwa nauczania papieża Benedykta XVI, ukazał praktyczny wymiar jego dokonań w zakresie aretologii. Autor przeanalizował (i to uczynił bazą źródłową) wszystkie dostępne dokumenty wspomnianego biskupa Rzymu, a więc encykliki, adhortacje, katechezy, listy, homilie, a także inne dokonania papieża. Dla całości podjętych badań sięgnął również do tych źródeł, które zostały opracowane i opublikowane jeszcze przed wyborem Josepha Ratzingera na papieża.

Całość rozprawy podzielona została na cztery zasadnicze części (rozdziały). Pierwszy ma charakter ogólny, wprowadzający; wyjaśniono w nim podstawowe „pojęcia” odwołujące się do lepszego rozumienia „cnoty”, jak też jej roli i znaczenia w życiu chrześcijańskim.

Kolejne rozdziały odwołują się już do zagadnienia cnót teologalnych, a więc wiary, nadziei i miłości. I tak, treść rozdziału drugiego traktuje o wierze, wskazując ją jako „nadprzyrodzony dar Boga dla człowieka”. Zgodnie bowiem z przesłaniem Benedykta XVI, ks. Sibiga podkreśla, że wiara, będąc darem Boga, pozwala na osobowe z Nim spotkanie, co więcej, jest równocześnie wezwaniem, które Stwórca działający w swoim Kościele kieruje do człowieka wierzącego, aby ten dawał czytelne świadectwo swojej wiary.

Zagadnieniem bezpośrednio łączącym się z wiarą jest teologalna cnota nadziei. Ona bowiem zakorzeniona jest w wierze i stanowi swoistego rodzaju duchową „przestrzeń” dla chrześcijanina. Autor dokonał w tym miejscu ciekawej, pogłębionej teologicznie analizy papieskiej encykliki *Spe salvi*, poświęconej zagadnieniu nadziei. Właściwie to ten dokument stał się głównym punktem odniesienia w prowadzonych rozważaniach; uzupełnieniem, co uwidoczniają liczne odwołania (choćby w przypisach), są także wypowiedzi Benedykta XVI akcentujące ważność i aktualność nadziei w chrześcijańskim życiu. To Chrystus znajduje się w centrum naszej nadziei, zaś jej czytelnym znakiem jest Maryja.

Ostatnia część dysertacji poświęcona została teologalnej cnocie miłości, którą uznać można za „koronę” wszystkich cnót. Ks. Sibiga za Benedyktem XVI podkreśla, że miłość jest darem, który sprawia, że człowiek (umiłowane dziecko Boga) „uczestniczy w naturze Boga”. Wzorem wszelkiej miłości jest „wcielona miłość”, czyli Jezus Chrystus, który będąc posłuszny Bogu Ojcu we wszystkim, z miłości oddał swoje życie, aby inni (dzieci Boga) mogli mieć je w obfitości. Miłość chrześcijańska, jak zauważa Autor opracowania, jest wyznacznikiem chrześcijanina, a więc jego „znakiem rozpoznawczym”.

Walorem omawianej rozprawy jest to, że podjęty przez ks. Sibigę problem na gruncie teologii duchowości nie został dotychczas opracowany. Dokonana kwerenda zgromadzonego materiału, jego pogłębiona analiza, może stanowić ciekawy punkt wyjścia dla dalszych poszukiwań, jak i intelektualnego namysłu nad poszczególnymi cnotami teologicznymi, aby omówić je jeszcze bardziej wnikliwie. Pomocne w tym względzie będą zapewne nowe publikacje analizujące dokonania papieża Benedykta XVI (J. Ratzingera).

Warto zaznaczyć także, iż całość opracowania zredagowana została w sposób czytelny, komunikatywny; język rozprawy jest jej dużym walorem. Należy mieć także nadzieję, że jej lektura pozwoli nabrać przekonania, jak istotną rolę w życiu chrześcijańskim odgrywają wszystkie cnoty teologiczne razem wzięte, jak też każda z nich odkrywana oddzielnie. Można powiedzieć, o czym przekonywał wielokrotnie sam Benedykt XVI, a co zauważa także i Autor omawianej rozprawy, są one nie tylko fundamentem życia chrześcijańskiego, ale także jego treścią.

Promotor: Dr hab. Stanisław T. Zarzycki SAC, prof. KUL

Ks. mgr lic. Antoni DRABOWICZ, *Zastosowanie rzymskich rytuałów egzorcyzmów w praktyce uwalniania. Studium teologicznoduchowe*, Lublin 2015, ss. 285.

Na początku Autor ukazał kontekst społeczno-religijny współczesnego świata, ambiwalentny postęp naukowo-techniczny i różnego rodzaju zagrożenia jako potencjalne „miejsca”, w których pośrednio czy bezpośrednio dochodzi do wpływu Szatana na styl życia społecznego i na konkretnego człowieka poprzez różnego rodzaju oddziaływania i praktyki okultystyczne, magiczne propagowane przez współczesną kulturę.

Źródłami pracy są przede wszystkim Rytuały rzymskie egzorcyzmów: *De exorcizandis obsessis a daemonio* (z 1614 r.), zamieszczony w *Rituale Sacramentorum ac aliarum Ecclesiae caeremoniarum*, opracowany w efekcie odnowy liturgicznej rytuał – *De exorcismus et supplicationibus quibusdam*, jak również liczne opracowania.

W pierwszym rozdziale Autor podjął refleksję dotyczącą realnego istnienia świata istot duchowych, złych duchów. Na podstawie Objawienia Bożego, nauki Kościoła, wypowiedzi znanych teologów określił bliżej i opisał zdeformowaną naturę Szatana. Ukazał przyczyny nienawiści Szatana wobec istot stworzonych na obraz i podobieństwo Boże. Dalsza część przeprowadzonych badań tego rozdziału dotyczy sposobów i metod, jakie stosują złe duchy wobec człowieka. Zwyczajnym oddziaływaniem Szatana na życie ludzi jest pokusa. Specyficzne oddziaływanie Szatana na postawę człowieka dokonuje się poprzez różnego rodzaju zaburzenia fizyczne, obsesje i dręczenia, aż po opętanie diabelskie, które jest faktem potwierdzonym empirycznie.

W rozdziale drugim Autor ukazał konieczność i różne metody walki duchowej człowieka z demonami, m.in. skuteczność zastosowania zwyczajnych środków duchowych, jakimi są: modlitwa, post i jałmużna. Następnie zostały ukazane warunki i zasadność zastosowania egzorcyzmu uroczystego, który jest obrzędem liturgicznym. Omówiono konieczność diagnozy przypadku opętania i sposoby pozwalające na odróżnienie go od chorób psychicznych, uwzględniające normy podane przez *Światową Organizację Zdrowia* (WHO), Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne (DSM – IV) oraz przez *Włoskie Stowarzyszenie Katolickich Psychologów i Psychiatrów* (AIPPC).

W trzecim rozdziale niniejszej pracy została ukazana rola Słowa Bożego, sakramentów świętych i modlitwy w praktyce odzyskiwania utraconej wolności przez człowieka wskutek wpływu Złego. Dalsze badania dotyczą modlitwy o uwolnienie

– zarówno w wymiarze osobistym i wspólnotowym. Ponieważ zdecydowana większość ludzi szukających pomocy u egzorcystów cierpi m.in. z powodu różnego rodzaju zniewoleń demonicznych, analizie badawczej zostały poddane modlitwy błagalne proponowane przez Kościół, które powinni stosować wierni doświadczając silnych ataków o charakterze demonicznym.

W zakończeniu została przedstawiona synteza przeprowadzonych wyników badań (braki i zalety odnowionego Rytuału rzymskiego egzorcyzmów). Temat, podjęty w dobie kryzysu wiary i uprzedzeń wobec egzorcyzmów, powinien być zgłębiany i dyskutowany przez teologów i duszpasterzy, aby zdobywali oni głębszą wiedzę w tym względzie, kształtowali w sobie wrażliwość na problemy współczesnego człowieka i stawali się zdolni pomóc osobie cierpiącej duchowo i fizycznie z tych powodów, których przyczyną jest działanie Złego.

Recenzenci:

- Ks. prof. dr hab. Ireneusz Werbiński, UMK Toruń
- Ks. dr hab. Adam Rybicki, prof. KUL

2. Prace magisterskie:

Promotor: Ks. dr hab. Jarosław Popławski, prof. KUL

1. Dymitry PAPIANIUK (Grodno – Białoruś), *Dzieciństwo Boże jako przejaw świętości według św. Teresy z Lisieux*; 2. Łukasz SIATKOWSKI (Lublin), *Duchowość eucharystyczna w świetle pism Urszuli Ledóchowskiej*; 3. Oksana PONIDZIELSKA CSSE (Gróddek – Ukraina), *Postawa miłosierdzia w życiu i działalności bł. Marii Luizy Merkert*; 4. Paweł ZAWADA (Lublin), *Człowiek wobec działania złego ducha w życiu i w pismach Ewagriusza z Pontu*.

Promotor: dr hab. Stanisław T. Zarzycki SAC, prof. KUL

Pavel SKUBA (Grodno), *Oczyszczenia duchowe na drodze ascetyczno-mistycznej według św. Jana od Krzyża*.

Promotor: Ks. dr Jan K. Miczyński

Michał KŁYSZ (Lublin), *Doświadczenie Pięćdziesiątnicy na podstawie pism o. Raniero Cantalamessy OFMCap*.